

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

CURRENT PROBLEMS OF STATE REGISTRATION OF LEGAL ENTITIES

Слободяник Т.М., к.ю.н.,

доцент кафедри галузевих юридичних наук

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Статтю присвячено дослідженню окремих проблемних питань державної реєстрації юридичних осіб.

Відповідно до частини 1 статті 58 Господарського кодексу України, суб'єкт господарювання підлягає державній реєстрації як юридична особа чи фізична особа-підприємець у порядку, визначеному законом [1]. Норма Цивільного кодексу України, а саме частина 1 статті 89 уточнює дане положення та визначає, що юридична особа підлягає державній реєстрації у порядку, встановленому законом. Дані державної реєстрації включаються до єдиного державного реєстру, відкритого для загального ознайомлення [2].

Саме Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 26.11.2015 № 835 (далі – Закон № 835) регулюються відносини, що виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб, їхньої символіки (у випадках, передбачених законом), громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців [3].

Відповідно до статті 4 Закону № 835, державна реєстрація базується на таких основних принципах:

- 1) обов'язковості державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі;
- 2) публічності державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі та документів, що стали підставою для її проведення;
- 3) врегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією, та особливостей державної реєстрації виключно цим Законом;
- 4) державної реєстрації за заявничим принципом;
- 5) єдності методології державної реєстрації;
- 6) об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у Єдиному державному реєстрі;
- 7) внесення відомостей до Єдиного державного реєстру виключно на підставі та відповідно до цього Закону;
- 8) відкритості та доступності відомостей Єдиного державного реєстру [3].

Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (Єдиний державний реєстр) визначається Законом № 835, як єдина державна інформаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи [3].

Ключові слова: державна реєстрація, юридична особа, єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

The article is devoted to the study of some problematic issues of state registration of legal entities.

Pursuant to Part 1 of Article 58 of the Commercial Code of Ukraine, an economic entity is subject to state registration as a legal entity or a natural person-entrepreneur in the manner prescribed by law [1]. The norm of the Civil Code of Ukraine, namely part 1 of Article 89 clarifies this provision and determines that a legal entity is subject to state registration in the manner prescribed by law. State registration data are included in the single state register, open for public review [2].

It is the Law of Ukraine "On State Registration of Legal Entities, Individual Entrepreneurs and Public Associations" of 26.11.2015 № 835 (hereinafter – the Law № 835) regulates the relations arising in the field of state registration of legal entities, their symbols (in cases provided by law), public formations that do not have the status of a legal entity, and individuals – entrepreneurs [3].

According to Article 4 of Law № 835, state registration is based on the following basic principles:

- 1) mandatory state registration in the Unified State Register;
- 2) publicity of state registration in the Unified State Register and documents that became the basis for its implementation;
- 3) regulation of relations related to state registration and peculiarities of state registration exclusively by this Law;
- 4) state registration on the application principle;
- 5) unity of the methodology of state registration;
- 6) objectivity, reliability and completeness of information in the Unified State Register;
- 7) entering information into the Unified State Register exclusively on the basis of and in accordance with this Law;
- 8) openness and accessibility of information of the Unified State Register [3].

The Unified State Register of Legal Entities, Individuals – Entrepreneurs and Public Associations (Unified State Register) is defined by Law № 835 as the only state information system that provides collection, accumulation, processing, protection, accounting and provision of information on legal entities, individuals – entrepreneurs and public formations that do not have the status of a legal entity [3].

Key words: state registration, legal entity, unified state register of legal entities, natural persons – entrepreneurs and public formations.

Значний внесок в розробку правових основ державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності зробили такі вчені, як: О.М. Вінник, М.П. Гурковський, О.О. Квашніцька, В.В. Лисенко, С.В. Несинова, Н.А. Ноздрачев, О. Саніахметова, та інші. Однак, у вітчизняній літературі дослідження у цій сфері, в основному, проводилися до істотного оновлення в останні роки цивільного та господарського законодавства, у тому числі законодавства про державну реєстрацію суб'єктів господарювання, або на рубежі такого оновлення, тобто без врахування особливостей практичної реалізації правових норм та оцінки їх ефективності [4].

Пункт 13 частини 2 статті 9 Закону № 835 визначає перелік відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі, зокрема про юридичну особу, крім державних органів і органів місцевого самоврядування як юридичних осіб, як відомості про керівника юридичної особи

та про інших осіб (за наявності), які можуть вчиняти дії від імені юридичної особи, у тому числі підписувати договори, подавати документи для державної реєстрації тощо: прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта), дані про наявність обмежень щодо представництва юридичної особи [2].

На практиці часто виникає ситуація, коли керівник юридичної особи звільнений за власним бажанням або з інших підстав. Це призводить до необхідності виключити з Єдиного державного реєстру відомості про звільненого керівника юридичної особи.

Така дія цілком відповідає меті створення Єдиного державного реєстру, адже відповідно до частини першої

статті 7 Закону № 835, Єдиний державний реєстр створюється з метою забезпечення державних органів та органів місцевого самоврядування, а також учасників цивільного обороту достовірною інформацією про юридичних осіб, громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців з Єдиного державного реєстру [3].

Разом з тим, таку дію неможливо вчинити, оскільки Законом № 835 вона не передбачена. Відповідно до статті 17 Закону № 835 може бути проведена державна реєстрація лише змін до відомостей про юридичну особу (в т.ч. відомостей про керівника).

Так, відповідно до частини 4 статті 17 Закону № 835, для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, у тому числі змін до установчих документів юридичної особи, крім змін до відомостей, передбачених частиною п'ятою цієї статті, окрім інших подаються такі документи:

1) заява про державну реєстрацію змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі (її форму затверджено наказом Міністерства юстиції України від 18.11.16 р. № 3268/5 «Про затвердження форм заяв у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [5]);

2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про зміни, що вносяться до Єдиного державного реєстру, крім внесення змін до інформації про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) юридичної особи, у тому числі кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) її засновника, якщо засновник – юридична особа, про місцезнаходження та про здійснення зв'язку з юридичною особою;

3) відомості про керівні органи громадського формування (ім'я, дата народження керівника, членів інших керівних органів, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності), посада, контактний номер телефону та інші засоби зв'язку) – у разі внесення змін до складу керівних органів;

4) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про вихід із складу засновників (учасників) та/або заява фізичної особи про вихід із складу засновників (учасників), справжність підпису на якій нотаріально засвідчена, та/або договору, іншого документа про перехід чи передачу частки засновника (учасника) у статутному (складеному) капіталі (пайовому фонді) юридичної особи, та/або рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про примусове виключення із складу засновників (учасників) юридичної особи або ксерокопія свідцтва про смерть фізичної особи, судове рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою – у разі внесення змін, пов'язаних із зміною складу засновників (учасників) юридичної особи [3].

Саме в бланку заяви про державну реєстрацію змін до відомостей про юридичну особу необхідно зробити позначку у відповідному полі «Зміна керівника або відомостей про керівника».

Тобто, щоб виключити інформацію про звільненого керівника юридичної особи, необхідно надати відомості про нового призначеного керівника (прізвище, ім'я, по

батькові, дата народження, реєстраційний номер облікової картки платника податків або паспортні дані, номер телефону та/або адреса електронної пошти).

Слід зазначити, що процедура призначення нового керівника юридичної особи не є швидкою, особливо керівника державного чи комунального підприємства, який перед призначенням на посаду проходить процедуру конкурсного відбору.

Отже, виникає правова колізія, яка полягає в тому, що відомості про звільненого керівника юридичної особи будуть відображатися у Єдиному державному реєстрі до того моменту, поки державний реєстратор не отримає інформацію про нового призначеного керівника юридичної особи, скільки б часу не пройшло з моменту звільнення. А це не відповідає меті створення Єдиного державного реєстру щодо забезпечення державних органів та органів місцевого самоврядування, а також учасників цивільного обороту достовірною інформацією про юридичних осіб, громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців з Єдиного державного реєстру, а на практиці призводить до певних негативних юридичних наслідків.

Наприклад, якщо юридична особа є боржником по виконавчому провадженню, відомості про неї вносяться до Єдиного реєстру боржників – систематизованої бази даних про боржників, що є складовою автоматизованої системи виконавчого провадження та ведеться, щоб кожен у режимі реального часу міг отримати інформацію про невиконані майнові зобов'язання боржників [6].

Відповідно до пункту 3 розділу 11 Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 05 серпня 2016 р. № 2432/5, Єдиний реєстр боржників окрім інших містить такі відомості:

– прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), дата народження боржника – фізичної особи або найменування, ідентифікаційний код у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань боржника – юридичної особи [6].

Отже, фактично звільнена особа залишається керівником юридичної особи, що є боржником по виконавчому провадженню, адже відомості про нього продовжують відображатися у Єдиному державному реєстрі.

Проаналізувавши норми законодавства, що регулюють питання державної реєстрації юридичних осіб, а особливо державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, доходимо висновку, що вони потребують удосконалення та внесення змін. Зокрема необхідно передбачити можливість виключати з Єдиного державного реєстру відомості про звільненого керівника юридичної особи, для цього необхідно в заяві про державну реєстрацію змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі поле «Зміна керівника або відомостей про керівника» викласти в такій редакції:

«Зміна відомостей про керівника або відомостей про звільнення керівника».

Таким чином всі норми, що регулюють питання державної реєстрації юридичних осіб, а особливо державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу будуть врегульовані і їх застосування не буде створювати правових колізій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2004 року № 436-IV. *Голос України*. 2003. 14 березня. № 49.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Голос України*. 2003. 12 березня. № 45.
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 26 листопада 2015 р. № 835-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
4. Лукіна І. М. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: сучасні проблеми законодавства. ПВНЗ «МЕГП», м. Краматорськ, Україна. 2016. № 2 (14). С. 254–261.
5. Про затвердження форм заяв у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Наказ Міністерства юстиції України від 18 листопада 2016 р. № 3268/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1500-16>.
6. Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження : Наказ Міністерства юстиції України від 05 серпня 2016 р. № 2432/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16>.